

Ghalib
(International Journal of Law, Political Science and International Relations)

Journal Homepage: www.ghalibqjournal.com

ISSN

P: 2788-4155

E: 2788-6441

OPEN ACCESS

Publisher: Ghalib University-Herat

<https://doi.org/10.58342/ghalibqj.V.15.1.1.5>

A Reflection on International Criminal Enforcement Mechanisms against Legal Persons with Emphasis on the Charter of the United Nations

Alidaryab Shadab Nazari¹

¹. Associate Professor, Department of Law, Faculty of Law and Political Science, Ghalib University, Herat, Afghanistan (ali_shadab70@yahoo.com)

Article Info

Article type:
Research Article

PP: 109-136

Received:
10/11/2025

Accepted:
27/04/2026

Published:
09/05/2026

ABSTRACT

Background and Objective: This study examines the enforcement mechanisms stipulated in Chapter VII of the Charter of the United Nations, particularly various forms of economic sanctions and military interventions imposed against legal persons, especially states. It seeks to analyze these mechanisms, identify their challenges, and propose appropriate solutions.

Method: This research was conducted using a descriptive–analytical method. Drawing upon library-based sources and data analysis, it seeks to answer the following question: How can the performance of international enforcement mechanisms in maintaining international peace and security and combating international crimes be evaluated?

Findings: The findings indicate that although the Security Council’s use of international enforcement mechanisms has, in some cases, contributed to the realization of the objectives of the Charter, its overall performance cannot be assessed positively due to the politicization of the Security Council and the political use of the veto power by its permanent members.

Conclusion: In order to overcome this situation and to restore the Security Council’s genuine and effective role, as well as to improve the functioning of international enforcement mechanisms, it is essential that the positions adopted by Security Council members be grounded in the Charter and directed toward safeguarding collective international interests, free from political considerations.

Keywords: Legal persons, states, international criminal enforcement mechanisms, Charter of the United Nations.

Cite this article: Shadab Nazari, Alidaryab. (2026). A Reflection on International Criminal Enforcement Mechanisms against Legal Persons with Emphasis on the Charter of the United Nations. *Ghalib Journal*. 15(1), 109-136. <https://doi.org/10.58342/ghalibqj.V.15.1.1.5>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

1. Introduction

The preservation of international peace and security has long been regarded as one of the fundamental objectives of the international legal order. Following the devastating consequences of the two World Wars, the establishment of the United Nations marked a turning point in the development of mechanisms designed to prevent international conflicts and ensure collective security. In this regard, Chapter VII of the Charter of the United Nations provides the Security Council with extensive authority to adopt coercive measures against states and other legal persons whose actions threaten international peace and security. These measures include economic sanctions, diplomatic restrictions, political isolation, and, in certain circumstances, military interventions.

The increasing complexity of international relations and the emergence of transnational threats such as terrorism, organized crime, genocide, and crimes against humanity have expanded the scope and significance of international criminal enforcement mechanisms. Consequently, the Security Council has frequently relied on sanctions and coercive measures to compel states and other actors to comply with international obligations. However, the effectiveness and legitimacy of these mechanisms have become subjects of serious debate among scholars and practitioners of international law. While some researchers argue that sanctions and military interventions are necessary tools for preserving global order, others maintain that these measures often reflect political interests rather than genuine commitments to justice and collective security.

Several studies have examined the legal and political dimensions of international sanctions and enforcement mechanisms. For example, Bianchi (2006) emphasized the legitimacy challenges associated with anti-terrorism measures adopted by the Security Council, while Pogge (2010) discussed the structural inequalities underlying international political practices. Similarly, Tan (2017) and Walker (2016) analyzed the relationship between global justice and international legal structures. Persian-language studies have also focused on issues such as the legal limitations of Security Council sanctions, the concept of international responsibility, and the legitimacy of collective enforcement measures.

Despite the extensive literature on sanctions and international responsibility, there remains a significant gap concerning the comprehensive evaluation of international criminal enforcement mechanisms against legal persons, particularly from the perspective of balancing collective security with principles of justice and legality. Therefore, the present study seeks to address the following main question: How can the performance of international criminal enforcement mechanisms in preserving international peace and security and combating international crimes be evaluated?

The principal hypothesis of the research is that although international enforcement mechanisms have occasionally contributed to maintaining peace and preventing international crimes, their overall effectiveness has been weakened by political considerations, selective implementation, and the misuse of veto power within the Security Council. Accordingly, the study aims to identify the legal and political challenges associated with these mechanisms and to propose practical solutions for improving their effectiveness and legitimacy within the framework of international law.

2. Methodology

This research was conducted using a descriptive–analytical method based on qualitative analysis of legal documents, academic sources, and international legal practices. The study primarily relies on library-based research and examines both Persian and English sources related to international law, international criminal responsibility, sanctions, and collective security mechanisms under the Charter of the United Nations.

The research design is theoretical and analytical in nature. Data were collected through the examination of books, scholarly journal articles, doctoral dissertations, international treaties, Security Council resolutions, and relevant legal documents. Special attention was devoted to the provisions of Chapter VII of the Charter of the United Nations and the legal authority of the Security Council concerning the adoption of coercive measures against states and other legal entities.

The analytical framework of the study is based on evaluating the effectiveness, legitimacy, and legal consequences of international enforcement mechanisms. The research further investigates the relationship between international sanctions and the principles of justice, sovereignty, proportionality, and collective security. Comparative analysis of selected cases involving economic sanctions and military interventions was also utilized to assess the practical outcomes of Security Council measures.

The study does not employ statistical sampling because its primary focus is conceptual and doctrinal analysis rather than empirical measurement. Instead, the research seeks to interpret and evaluate legal norms and international practices through critical examination of scholarly perspectives and institutional behavior.

3. Results

The findings of the research indicate that international criminal enforcement mechanisms constitute one of the principal instruments available to the international community for preserving international peace and security. These mechanisms, particularly those authorized under Chapter VII of the Charter of the United Nations, provide the Security Council with broad powers to respond to threats against international stability through economic sanctions, political restrictions, diplomatic measures, and military interventions.

One of the primary findings of the study is that economic sanctions have become the most frequently utilized enforcement mechanism in contemporary international relations. Such sanctions are generally intended to compel states to comply with international obligations without resorting to direct military confrontation. In several cases, sanctions have successfully pressured governments into negotiations or policy changes. Nevertheless, the research demonstrates that economic sanctions often impose severe humanitarian consequences on civilian populations rather than political elites. In many sanctioned states, restrictions on trade, banking systems, and essential goods have contributed to poverty, inflation, unemployment, and limited access to healthcare and humanitarian resources.

Another important finding concerns the selective implementation of sanctions and coercive measures by the Security Council. The research reveals that political interests of permanent members significantly influence decision-making processes within the Council. The veto power has repeatedly prevented collective action in situations involving serious violations of international law. As a result, similar international crises

have often received inconsistent responses depending on the geopolitical interests of influential states. This inconsistency has weakened the legitimacy and credibility of international criminal enforcement mechanisms.

The findings further indicate that military interventions authorized under Chapter VII have generated complex legal and humanitarian debates. Although certain interventions have contributed to the protection of civilians and restoration of order, others have resulted in prolonged instability, destruction of infrastructure, displacement of populations, and erosion of state sovereignty. In some instances, military interventions exceeded the original mandates established by Security Council resolutions, thereby raising questions regarding proportionality, legality, and accountability.

The study also demonstrates that the current structure of the Security Council limits the effectiveness of international criminal justice. The unequal distribution of power among permanent and non-permanent members undermines the principle of sovereign equality among states. Moreover, the dominance of political considerations over legal principles has hindered the impartial implementation of enforcement mechanisms.

Another significant finding relates to the conceptual ambiguity surrounding the criminal responsibility of legal persons under international law. Although states may be subjected to sanctions and coercive measures, the absence of a comprehensive and universally accepted framework for international criminal responsibility of legal entities creates legal uncertainty. Existing mechanisms primarily focus on state responsibility rather than criminal accountability in the strict legal sense.

The study additionally reveals that the effectiveness of international enforcement mechanisms largely depends on international cooperation and institutional legitimacy. Where broad international consensus exists, sanctions and collective measures tend to produce more effective outcomes. Conversely, unilateral actions or politically motivated sanctions often face resistance and reduce the overall effectiveness of international law. The findings therefore suggest that international criminal enforcement mechanisms simultaneously reflect both the strengths and weaknesses of the contemporary international legal order. While they remain essential tools for responding to threats against peace and security, their practical implementation continues to suffer from structural, political, and humanitarian challenges.

4. Conclusion

The present study aimed to examine international criminal enforcement mechanisms against legal persons, particularly states, within the framework of the Charter of the United Nations. The findings indicate that although economic sanctions and military interventions have occasionally contributed to the preservation of international peace and security, their effectiveness remains limited by political selectivity, structural inequalities, and inconsistent implementation within the Security Council.

The research demonstrates that the politicization of the Security Council and the strategic use of veto power by permanent members constitute major obstacles to the realization of justice and equality in the international legal system. These findings are consistent with previous studies emphasizing the legitimacy crisis of international enforcement mechanisms and the tension between political interests and collective security objectives.

The study further concludes that economic sanctions frequently generate humanitarian consequences that disproportionately affect civilian populations, thereby raising ethical and legal concerns regarding proportionality and human rights protection. Similarly, military interventions carried out under the authority of the Security Council often produce long-term political and social instability despite their intended objectives.

In order to improve the legitimacy and effectiveness of international criminal enforcement mechanisms, the study proposes several recommendations. First, structural reforms should be introduced within the Security Council to reduce excessive political influence and strengthen accountability. Second, the use of veto power in cases involving serious international crimes should be restricted. Third, greater emphasis should be placed on targeted sanctions designed to minimize humanitarian harm. Finally, stronger international cooperation and adherence to the principles of the Charter of the United Nations are necessary to ensure fair and consistent implementation of international law.

Conflict of Interest

The authors declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this study.

Acknowledgment

The authors would like to express their sincere gratitude to all scholars, researchers, and academic institutions whose scientific contributions and published works facilitated the completion of this research.

غالب
(مجله بین المللی مطالعات حقوقی، سیاسی و روابط بین الملل)

صفحه اصلی مجله: www.ghalibqjournal.com

ISSN
P: 2788-4155
E: 2788-6441

OPEN ACCESS

<https://doi.org/10.58342/ghalibqj.V.15.I.1.5>

ناشر: پوهنتون / دانش گاه غالب - هرات

تأملی بر ضمانت اجراهای بین المللی کیفری نسبت به اشخاص حقوقی با تکیه بر منشور ملل متحد

علی دریاب شاداب نظری

۱. پوهنمل دیپارتمنت حقوق، پوهنزی / دانش کده حقوق و علوم سیاسی، پوهنتون / دانش گاه غالب، هرات، افغانستان (ali_shadab70@yahoo.com)

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: علمی - پژوهشی</p> <p>صص: ۱۰۹ - ۱۳۶</p> <p>دریافت: ۱۴۰۴/۰۸/۲۰</p> <p>پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۰۷</p> <p>نشر: ۱۴۰۵/۰۲/۱۹</p>	<p>زیمینه و هدف: این نوشتار با بررسی ضمانت اجراهای مندرج در فصل هفتم منشور ملل متحد، که در قالب انواع تحریم‌های اقتصادی و مداخلات نظامی علیه اشخاص حقوقی، به خصوص دولت‌ها در نظر گرفته شده است، در پی تحلیل، یافتن چالش‌ها و ارائه راه کارهای متناسب آن بوده است.</p> <p>روش: این تحقیق با روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌یی و بررسی داده‌ها در پی پاسخ به این مسأله است که: کارکرد ضمانت اجراهای بین‌المللی در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و مبارزه با جنایات بین‌المللی چه گونه ارزیابی می‌شود؟</p> <p>یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان‌دهنده این است که کارکرد شورای امنیت در استفاده از ضمانت اجراهای بین‌المللی برای تحقق اهداف منشور، با وجود این که بعضاً تأثیر گذار بوده است، اما به دلیل سیاست‌زده‌گی شورای امنیت و استفاده سیاسی از حق وتو توسط اعضای آن در مجموع مثبت ارزیابی نمی‌شود.</p> <p>نتیجه‌گیری: برای رهایی از این وضعیت و یافتن جای‌گاه واقعی و مؤثر شورای امنیت و کارکرد بهتر ضمانت اجراهای بین‌المللی، بایسته آن است که موضع‌گیری اعضای شورای امنیت مبتنی بر منشور و در جهت تأمین منافع جمعی بین‌المللی و به دور از هر گونه موضع‌گیری‌های سیاسی صورت گیرد.</p> <p>کلیدواژه‌ها: اشخاص حقوقی، دولت‌ها، ضمانت اجراهای بین‌المللی کیفری، منشور ملل متحد.</p>

ارجاع به این مقاله: شاداب نظری، علی دریاب. (۱۴۰۵). تأملی بر ضمانت اجراهای بین المللی کیفری نسبت به اشخاص حقوقی با تکیه بر منشور ملل متحد. فصل‌نامه علمی - پژوهشی غالب. ۱۰۹(۱) - ۱۳۶.

<https://doi.org/10.58342/ghalibqj.V.15.I.1.5>

این مقاله تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution 4.0 International License منتشر شده است.

۱. مقدمه

ضمانت اجرا از موضوعات بسیار مهم و اساسی در دانش حقوق و به‌صورت خاص در حقوق کیفری می‌باشد که در حقیقت عملیاتی کردن تمامی قواعد و مقررات حقوقی متکی بر آن است؛ به‌عبارت دیگر، ضمانت اجرا تنها حربه و ابزاری است که با توجه به آن، قواعد حقوقی و مقررات قانونی جامعه عمل می‌پوشد. قواعد و مقررات حقوقی زمانی می‌تواند به عدالت، نظم و امنیت در اجتماع منتهی گردد که توانایی اعمال و اجرا داشته و بازدارنده‌گی ایجاد کند. هیچ قاعده حقوقی وجود ندارد، که فاقد ضمانت اجرا باشد؛ زیرا تنها تفاوتی که قواعد حقوقی با سایر قواعد زنده‌گی اجتماعی دارد، در ضمانت اجرای آن است. البته این‌طوری نیست که قواعد غیر حقوقی ضمانت اجرا نداشته باشند؛ بل که ضمانت اجرای آن به مراتب خفیف‌تر و متفاوت از ضمانت اجرای حقوقی است. در میان شاخه‌های مختلف دانش حقوق، حقوق کیفری از ضمانت اجرای متقن‌تر و شدیدتری برخوردار است که حتا می‌توان مدعی شد، حقوق کیفری ضمانت اجرایی سایر رشته‌های حقوقی را نیز بر عهده دارد. ضمانت اجرا درواقع نیرو و جاذبه‌یی است که انسان را به سمت متابعت از احکام قانون می‌کشاند. این ضمانت اجراها ممکن است در قالب انواع مجازات‌ها (شدید) و یا سایر تدابیر و اقدامات (خفیف) باشد که متناسب با هر رفتار یا حالات مجرمانه یا نقض مقررات حقوقی‌یی اعمال و اجرا می‌گردند. در حقوق بین‌الملل عمومی و به‌صورت خاص در حقوق بین‌الملل کیفری نیز بحث ضمانت اجرا مطرح است. با توجه به این‌که اتباع و پیروان حقوق بین‌الملل، دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و بعضاً افراد هستند؛ لذا ضمانت اجرای متناسب برای جرایم ارتكابی از سوی آنان در منشور سازمان ملل متحد، کنوانسیون‌ها و سایر اسناد و معاهدات بین‌المللی لحاظ شده است که نسبت به تمامی تابعان حقوق بین‌الملل به‌ویژه دولت‌ها قابل اعمال و اجراست.

پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که به‌صورت کلی تحقیقاتی در این باب انجام شده است، که از جمله می‌توان به مقاله «تأملاتی در باب ضمانت اجرا از منظر حقوق بین‌الملل عمومی» از همایون مافی که در سال ۱۳۹۵ به چاپ رسیده است و مقاله «تحریم اقتصادی از منظر حقوق بین‌الملل با تأکید بر حقوق بین‌الملل اقتصادی و حق توسعه»، از غلامرضا خواجه (۱۳۹۱) اشاره نمود؛ مقاله نخست بیان می‌دارد که حقوق بین‌الملل، به دلیل ضعف‌های ساختاری، نارسایی قواعد موضوعه و کثرت مسائل جدید و متنوع با وجودی که از ضمانت اجرای کافی برخوردار نیست، اما قواعد حاکم بر جامعه بین‌الملل لازم‌الاجرا هستند و کاربرد آن‌ها بر دولت‌ها تأثیرگذار می‌باشد، مقاله دوم به این باور است که تحریم‌های اقتصادی به‌عنوان ضمانت اجرای بین‌المللی، از منظر حقوق بین‌الملل اقتصادی وجاهت حقوقی نداشته و با اصول تجارت بین‌المللی نیز هم‌خوانی ندارد.

هدف این تحقیق بررسی انواع ضمانت اجرای بین‌المللی است که در فصل هفتم منشور ملل متحد نسبت به ناقضان آن که معمولاً اشخاص حقوقی و دولت‌ها هستند در نظر گرفته شده‌اند. اهمیت این تحقیق از آن جهت است که با توجه به حاکمیت دولت‌ها از یک سو و عدم موجودیت نهادهای اجرایی مشخص در عرصه بین‌الملل نسبت به اعمال مقررات بین‌المللی و برخورد با ناقضان آن که معمولاً دولت‌ها می‌باشند از سوی دیگر، پرسش اصلی این است که آیا مقررات حقوق بین‌الملل دارای ضمانت اجرا اند؟ در صورت مثبت‌بودن پاسخ، این ضمانت اجراها نسبت به دولت‌ها چه قدر تأثیرگذار و عملی است؟ برخی بدین باورند که قواعد و مقررات بین‌المللی به دلیل این‌که نهادهای اجرای مشخص ندارد، فاقد ضمانت اجرا اند یا از ضمانت اجرای خفیف‌تری برخوردارند. اما نگارنده‌گان بر آن اند که نه تنها حقوق بین‌الملل کیفری از ضمانت اجرا برخوردار است، بل که ضمانت اجرای حقوق بین‌الملل کیفری در خیلی از موارد سنگین‌تر و مؤثرتر از ضمانت اجرای حقوق کیفری ملی‌اند. به صورت کل قواعد و مقررات حقوق بین‌الملل دارای ضمانت اجراست هم نسبت به اشخاص حقوقی (دولت‌ها و سازمان‌ها) و هم نسبت اشخاص حقیقی (افراد) که در منشور ملل متحد در قالب انواع اقدامات (پیش‌گیرانه و مقدماتی، اقدامات غیرنظامی در قالب انواع تحریم‌های اقتصادی و سیاسی و اقدامات نظامی) علیه دولت‌های ناقض منشور ملل متحد و سایر معاهدات بین‌المللی تبلور یافته‌اند. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی با استفاده از منابع کتاب‌خانه‌یی و بررسی داده‌ها به دنبال تبیین ضمانت اجرای حقوق بین‌الملل کیفری ناظر به اشخاص حقوقی، به‌ویژه دولت‌ها بوده که در فصل هفتم منشور سازمان ملل متحد (UNC) ^۱ گنجانیده شده است. از مهم‌ترین اهداف این تحقیق این است که پس از بررسی ضمانت اجرای تعریف‌شده در فصل هفتم منشور ملل متحد، به دنبال علت‌یابی عدم کارایی این ضمانت اجراها و ارائه راه‌کارهایی برای بهبود آن در نظر گرفته شود. انجام این نوع تحقیقات می‌توانند به لحاظ نظری زمینه‌فراگیری و توسعه‌گفتمان حقوق بین‌الملل کیفری را در افغانستان فراهم آورد و به لحاظ کاربردی نیز برای نظام قضایی، به خصوص مراجع عدالت کیفری در افغانستان سهم به‌سزایی خواهد داشت.

۲. مسؤولیت کیفری بین‌المللی دولت‌ها

قبل از شکل‌گیری دیوان کیفری بین‌المللی (IC C) در مقاطع مختلف، اندیشه تشکیل یک دیوان کیفری بین‌المللی مطرح بوده و پیشینه این اندیشه به حدود ۷ قرن قبل از تشکیل دیوان‌های نظامی نورنبرگ و توکیو بر می‌گردد (قدیر، ۱۳۹۲: ۲۷). مسؤولیت کیفری بین‌المللی اشخاص حقوقی (دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی) در میان حقوق دانان مخالفان جدی داشته است؛ طوری که یکی از

^۱ . United nation charter

صاحب‌نظران حقوق بین‌الملل کیفری معتقد بوده است: «... تدابیر کیفری فقط در مورد اشخاص حقیقی که مرتکب جرم شده باشند، قابل اعمال است، اجرای تدابیر تریبی در مورد اشخاص حقوقی و به‌ویژه دولت‌ها عملی نیست» (سلیمی، ۱۳۹۷: ۱۴۱)؛ اما با توجه به برخی معاهدات بین‌المللی (کنوانسیون چهارم لاهه ۱۹۷۰، کنوانسیون چهارگانه ژنو ۱۹۴۹ و پروتکل‌های الحاقی آن ۱۹۷۷)، عُرْف بین‌المللی و اصول کلی حقوقی می‌توان گفت که مسؤولیت کیفری بین‌المللی اشخاص حقوقی هم به رسمیت شناخته شده و دولت‌ها در قبال جرایم و جنایاتی که مرتکب می‌شوند علاوه بر داشتن مسؤولیت حقوقی بین‌المللی، دارای مسؤولیت کیفری بین‌المللی نیز هستند. مسؤولیت حقوقی بین‌المللی عبارت است از تکلیفی که به موجب حقوق بین‌الملل به یک دولت تحمیل می‌گردد تا خساراتی را که در اثر نقض قواعد حقوق بین‌الملل ناشی از عمل یا خودداری آن در انجام تکلیف به دولت دیگری وارد شده است جبران نماید (همایون و مافی، ۱۳۹۴: ۱۳۴). در سابق منظور از مسؤولیت بین‌المللی دولت‌ها، مسؤولیت حقوقی یا به عبارت دیگر تنها جبران زیان‌ها و خسارات وارده بوده است؛ اما با تحولات روزافزون در حوزه مطالعات حقوق بین‌الملل و هم‌چنان تضمین بیش‌تر حقوق و تکالیف اعضا، دگرگونی‌هایی نسبت به مسؤولیت بین‌المللی دولت‌ها اتفاق افتاده است، که در واقع مسؤولیت بین‌المللی را از مسؤولیت صرفاً حقوقی یا پرداخت غرامت به سمت مسؤولیت کیفری جهت داده است. به گفته برخی از اندیشه‌مندان آن‌چه که باعث تحول مفهوم مسؤولیت بین‌المللی شده است، تحول رکن موضوعی^۱ آن است.^۲ رکن موضوعی عملی است که به استناد آن بتوان نقض یک تعهد بین‌المللی را بر عهده یک دولت گذارد (موسی‌زاده، ۱۳۷۸: ۸۱۰). در ارتباط به مسؤولیت کیفری دولت‌ها، دیدگاه‌های متفاوتی مطرح است؛ برخی برای دولت‌ها هم‌چون اشخاص حقیقی قابل به مسؤولیت کیفری هستند و برخی مسؤولیت کیفری برای اشخاص حقوقی هم‌چون دولت‌ها را نفی می‌کنند. «لوتر پاخت» از موافقان مسؤولیت کیفری دولت‌ها چنین بیان می‌دارد: «دولت تنها شخصی است که تابع حقوق بین‌الملل عمومی واقع می‌شود و تمام اعمالی که موردنظر حقوق بین‌الملل هستند، تنها از ناحیه دولت‌ها قابل تحقق می‌باشند و در صورتی که نقض حقوق بین‌الملل صورت گیرد، تنها یک دولت می‌تواند مسؤولیت آن را به عهده داشته باشد، درحالی‌که صحبت از جنایت‌ها و جرایمی باشد که نقض حقوق بین‌الملل محسوب می‌شوند نیز تنها یک دولت می‌تواند مسؤول این جنایت‌ها شناخته شود» (موسی‌زاده، ۱۳۸۷: ۸۲۰). «دروست»^۳ از مخالفان مسؤولیت کیفری دولت‌ها چنین بیان می‌دارد: «از آن‌جا که دولت موجود حقیقی نیست و ساخته

1. Subjective Element

۲. مسؤولیت بین‌المللی دارای دو رکن «فاعلی» و «موضوعی» است. منظور از رکن فاعلی، رفتار قابل انتساب به دولت به‌عنوان یک شخص حقوق بین‌الملل است، نه فرد یا گروهی که واقفان عمل را انجام داده اند (موسی‌زاده، ۱۳۸۷: ۸۱۰).

3. Drost

[تأملی بر ضمانات اجراهای بین‌المللی کیفری نسبت به اشخاص حقوقی با ...]

دست بشر است مفهوم مسؤولیت کیفری دولت در حقوق بین‌الملل جای‌گاهی ندارد (موسی‌زاده، پیشین، ۸۲۱)؛ اما باید اذعان نمود که از گذشته‌های دور تاکنون در حقوق بین‌الملل بعضی از مجازات‌ها و انواعی از مسؤولیت‌های کیفری وجود داشته است، که در قالب برخی مجازات یا الزام به تأدیه تنبیهی واقع می‌شود؛ به‌طور مثال می‌توان به اقدام تلافی‌جویانه^۱ که امروزه از آن به اقدام متقابل^۲ یاد می‌شود، نام برد. بعضاً ممکن است استدلال شود که مسؤولیت کیفری و اعمال مجازات دولت‌ها، تنها در صورتی می‌تواند معنا یابد که یک مقام مافوق دولت‌ها در سطح بین‌المللی؛ هم‌چون حقوق داخلی کشورها وجود داشته باشد تا بتواند مسؤولیت کیفری دولت‌ها را تعریف و مجازات را اعمال نماید؛ اما در پاسخ می‌توان گفت نبود مقام مافوق در حقوق بین‌الملل، مانع مسؤولیت کیفری و مجازات نیست. مقوله مجازات و مسؤولیت کیفری به هیچ وجه به‌وجود مقام مقتدر مافوق یا مقام قضایی وابسته نیست (اسپیندی مارینا، بی‌تا: ۲۹۴)؛ مسأله مهم طبیعت صدمه زنده و سرکوب‌گر مجازات نسبت به مجازات جبران‌کننده در سایر آثار عمل غیرقانونی است (همان: ۲۹۵)؛ بنابراین ضمانت اجراها می‌توانند عملاً بر دولت‌ها تحمیل شوند، زمانی که مسبب جرایم از سوی شورای امنیت سازمان ملل متحد یا دولت‌های که به‌صورت یک‌جانبه عمل می‌کنند، شناخته شوند. این ضمانت اجراها تأثیرات مهمی بر روی اهداف دولت‌ها دارند، و عمل کرد سازمان نمی‌تواند رفاه و امنیت افراد را تأمین کند. به‌طور نمونه؛ می‌توان به ضمانت اجرای که در قالب مداخله انسان‌دوستانه و اعمال ارتش ناتو به کشورهای عراق و افغانستان در دوران حکومت قبلی طالبان و هم‌چنان به لیبی که توسط کشورهای متعدد اعمال گردیدند، اشاره نمود که برای دولت‌های متهم یا دولت‌های که جرایم بین‌المللی را پایه‌ریزی کرده‌اند، مقرر شده است (برزگر، ۱۳۹۶: ۲۲۳).

بعد از جنگ جهانی اول (معاهده صلح پاریس ۱۹۱۹)؛ و جنگ جهانی دوم (تشکیل سازمان ملل متحد ۱۹۴۵) و تحولاتی که در این حوزه مطالعاتی صورت گرفت؛ مسؤولیت کیفری دولت‌ها به رسمیت شناخته شده است و ضمانت اجراهای نیز برای دولت‌هایی که ناقض تعهدات بین‌المللی یا تهدیدکننده صلح و امنیت بین‌المللی شناخته شود در نظر گرفته شده است، که در منشور ملل متحد، کنوانسیون‌ها، معاهدات، اساس‌نامه‌های دیوان‌های کیفری بین‌المللی و رویه‌های قضایی دیوان‌های بین‌المللی بر آن تأکید شده است. به‌طور نمونه، مواد ۴۱ و ۴۲ منشور ملل متحد، که اقداماتی چون: محدودساختن و یا قطع روابط اقتصادی و سیاسی با کشورهایی که صلح و امنیت بین‌المللی را با خطر مواجه می‌سازند و در صورت عدم کفایت این نوع اقدامات، استفاده از نیروی نظامی نیز پیش‌بینی شده است؛ هم‌چنان دیوان دایمی دادگستری بین‌المللی (I C J)^۳ در رأی صادره ۲۶ ژوئیه، ۱۹۲۸ در

1 . Represailles

2 . Sanctions

3 . International Court of Justice

قضیه کزروف (Chozrow) میان ژرمن و لهستان اعلام می‌دارد، که این یکی از اصول حقوق بین‌المللی است که نقض یک تعهد، الزام به جبران خسارت را موجب می‌شود؛ بنابراین جبران خسارت مکمل ضروری یک قرارداد است، بدون این که در خود قرارداد درج شود. (رضایی و هم‌کاران: بی تا: ۳-۴).

۳. مبانی ضمانت اجرای بین‌المللی کیفری

ضمانت اجرای قواعد و مقررات بین‌المللی منوط و مشروط به حسن نیت دولت‌هاست و بر پایه وفاق عام دولت‌ها مبتنی می‌باشد. تکوین قواعد بین‌المللی از دو مجرای حقوق بین‌الملل عرفی و یا اعتباربخشیدن به معاهدات بین‌المللی صورت می‌گیرد که خاصیت الزام‌آوری برای تعهدکننده‌گان دارد. حاکمیت دولت‌ها در حقوق بین‌الملل به معنای حاکمیت مطلق نیست. دولت‌ها جهت تأمین و تضمین اصل برابری در سطح بین‌الملل باید قواعد حداقلی بین‌المللی را رعایت کنند. در واقع این نیازها، ارزش‌ها و منافع مشترک دولت‌ها هستند که آن‌ها را کنار هم قرار می‌دهند و موجودیت حقوق بین‌الملل را رقم می‌زند. عامل و موجد برقراری نظم حقوقی بین‌المللی نیز هم‌کاری و مساعدت دولت‌های ملی با یکدیگر در جهت تأمین نیازهای متقابل است (مافی، ۱۳۹۴: ۱۱۸)؛ این که ضمانت اجرای بین‌المللی کیفری بر مبنای چه ارزش‌های حیاتی و مهمی در سطح بین‌المللی بنا شده اند و کدام نیرو و جاذبه‌های قدرت‌مندی وجود دارد، که تابعان حقوق بین‌الملل به‌خصوص دولت‌ها را به سمت متابعت از آن و یا حداقل عدم نادیده‌گرفتن آن متمایل می‌سازند، در کنار موضوعات چون: نظم عمومی بین‌المللی، صلح و امنیت و عدالت بین‌المللی که از سوی اندیشه‌مندان حقوق بین‌الملل مطرح شده اند، اصل نیاز متقابل دولت‌ها، به‌عنوان نیروی محرکه روابط بین‌المللی مبنای الزام‌آوری قواعد و مقررات بین‌المللی را به‌تر توجیه و تبیین می‌نماید. تحولات بنیادین دوره معاصر به‌خصوص در عرصه‌های اقتصادی و تجارت بین‌الملل بیش‌تر نیازمندی‌های دولت‌ها را آشکار ساخت. در دنیای امروز دیگر خودکفایی دولت‌ها در زمینه‌های مختلف اقتصادی، تجارتي و سایر موارد ناممکن به‌نظر می‌رسد. تجارت و بازرگانی در مرکز روابط بین‌المللی قرار دارد، هیچ دولت مدرنی خودکفا نبوده و دولت‌ها برای بقای خود و شهروندان ناگزیر از برقراری ارتباط با سایر کشورها می‌باشند (Henkin, 182: 1989)؛ اما این ارتباطات گسترده اقتصادی، تجارتي و دیپلماتیک میان دولت‌ها باید در چارچوب یک سری مقررات و قواعد بین‌المللی تعریف گردند تا نظم عمومی بین‌المللی، صلح و امنیت بین‌المللی و اصل عدالت در سطح جهانی نه‌تنها، که صدمه نبیند بل که بیش‌تر تقویت شود.

۳-۱. نظم عمومی بین‌المللی

مفهوم نظم عمومی بین‌المللی برای اشاره به مجموعه‌یی از اصول و قواعد حقوق بین‌الملل به کار رفته است که پایه‌های اساسی نظام حقوقی بین‌المللی محسوب می‌شود (کدخدایی، ۱۳۸۹: ۱۴). همان‌طوری که نظم و امنیت برای دولت‌ها و کشورها در سطح ملی و قلمرو اعمال حاکمیت‌های شان مهم تلقی می‌شود، در سطح بین‌المللی نیز تأمین نظم عمومی از اولویت‌های جامعه بین‌المللی است. در عصر جهانی شدن که ارتباطات دولت‌ها و کشورها در عرصه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، حقوقی، فرهنگی، و ... بیش از پیش در حال گسترش بوده و تمامی مرزها را در نور دیده است، اهمیت این امر مضاعف می‌شود. در موازات گسترش روابط میان دولت‌ها در زمینه‌های مختلف، تهدیدات و خطرات فراملی و بین‌المللی هم رونما می‌گردند که نظم عمومی بین‌المللی را هدف قرار خواهند داد. نظم عمومی جهانی از ضروریات عصر جهانی شدن و گذران زنده‌گی در ده‌کده جهانی است و تمامی ملت‌ها به‌عنوان شهروندان یک دولت بزرگ (ده‌کده جهانی) در کنار هم به‌صورت برابر و برادر تعریف می‌شوند. از سوی دیگر نسل سوم حقوق بشر (حقوق هم‌بسته‌گی) که از برادری بدیهی بشر و هم‌بسته‌گی ضروری آن‌ها نشأت می‌گیرد و حقوقی است که بشر را در جهان نامتناهی متحد خواهد نمود، ایجاب یک نظام حقوقی بین‌المللی پاسخ‌گو را می‌نماید (انصاری، ۱۳۹۰: ۲). به باور «وسک» حقوق هم‌بسته‌گی، مفهوم جدیدی از حیات بین‌المللی و ملی جامعه بشری را بیان می‌کند؛ وی تأکید دارد که این حقوق به مسائل و چالش‌های جدید پاسخ می‌دهند؛ در مقابل دولت قابل استناد و مطالبه هستند و تنها از طریق تلاش دسته‌جمعی همه بازیگران صحنه اجتماعی چون افراد، دولت‌ها و گروه‌ها صورت خارجی پیدا می‌کند (انصاری، ۱۳۹۰: ۲)؛ بنابراین می‌توان اذعان نمود که برای برقراری نظم عمومی در سطح بین‌المللی که حقوق هم‌بسته‌گی هم به‌عنوان یک حق بشری در سایه آن تأمین خواهد شد، داشتن ضمانت اجراها و تضمین‌های کیفری بین‌المللی برای دولت‌های خاطی و برهم‌زننده نظم بین‌المللی لازم و ضروری تلقی می‌گردد.

۳-۲. صلح و امنیت بین‌المللی

صلح حالتی است که در آن جنگ حکم فرما نباشد (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۴: ۴۰۸). تا قبل از تأسیس سازمان ملل متحد صلح در روابط بین‌الملل به همین معنا بود (بیگ‌زاده، ۱۳۸۹: ۵۱۶)، اما پس از آن ملل متحد مفهوم آن را وسعت داده و به‌عنوان «نهاد یک نظم بین‌المللی مبتنی بر عدالت» تلقی کرده است (همان‌جا)؛ بنابراین صرفاً فقدان جنگ به معنای صلح نبوده بل که انجام هر عملی که مناقض عدالت باشد موضوعات چون: فقر، گرسنه‌گی، فقدان دموکراسی، تبعیض، حکومت ناکارآمد، نقض حقوق بشر به‌عنوان زمینه‌ساز تهدید صلح و امنیت بین‌المللی تلقی گردیده و اسباب

مداخله در امور داخلی دولت‌ها را فراهم خواهد کرد (اشرافی، ۱۳۹۳: ۸۵ و ۸۸). تعریف امنیت بین‌المللی هم برخلاف این که در گذشته بیش‌تر در حوزه نظامی اطلاق می‌شد، امروزه مشتمل بر ابعاد سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی می‌باشد. این جهانی‌شدن (Globalization) است که سبب تغییر در مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی شده است. در دنیای معاصر، صلح و امنیت بین‌المللی علاوه بر این که یک نیاز مبرم در زنده‌گی انسان‌ها تلقی می‌شود، به‌عنوان یک حق بشری نیز مطرح است. اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی نیز این حق را بیان نموده‌اند. زنده‌گی در سایه صلح و امنیت از زمره نسل سوم حقوق بشر تلقی می‌شود و حق صلح از حق حیات غیر قابل تفکیک است. حق صلح ماهیت دو گانه دارد؛ بدین معنا که هم حق فردی است و هم حق جمعی. هر چند که حق صلح در یک سند حقوقی با قابلیت اجرایی معتبر جهانی، دارای مبنای محکم حقوقی در سطح بین‌المللی نیست؛ اما در سطح منطقه، منشور آفریقای حقوق بشر به آن پرداخته است (تاموشات، ۱۳۸۶: ۱۳۸). حق صلح در کمیسیون حقوق بشر تکوین یافت تا جایی که برای نخستین بار در سال ۱۹۷۶ م. از حق صلح سخن به میان آمد. گام بعدی زمانی برداشته شد که مجمع عمومی در سال ۱۹۷۸ م. اعلامیه آماده‌گی جوامع برای زنده‌گی در صلح را صادر کرد که در آن این مطلب تأیید شد که همه ملت‌ها و همه انسان‌ها از حق ذاتی زنده‌گی در صلح برخوردار هستند (افضل، ۱۳۹۰: ۱)؛ هم‌چنان مجمع عمومی سازمان ملل با صدور قطع‌نامه شماره ۲۳۹/۱۱ مورخ ۱۲ نوامبر ۱۹۸۴ حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را هدف اصلی ملل متحد دانسته است. حق صلح اساساً برای حمایت از انسان‌ها و شهروندان در برابر دولت متبوع شان تعریف شده است، اما این نمی‌تواند باعث نادیده گرفتن ریشه‌های آن در لایه‌های حقوق بین‌الملل شود. بنابراین تضمین بین‌المللی از حق صلح جنبه تکمیلی و تکمیلی داشته و در صورت موضوعیت می‌یابد که نظام‌های ملی ناتوان بوده و کارایی لازم را نداشته باشند. با توجه به این که دولت‌ها به‌عنوان ضامن و حامی اصلی حقوق بشر تلقی می‌شوند، مطالعات تاریخی به این نکته مهر تأیید می‌زند که دولت‌ها گاهی می‌توانند از اختیارات ناشی از حاکمیت خود جهت نقض تعهدات حق صلح استفاده نمایند و مرتکب جنایاتی شوند که در شرایط عادی جرایم مستوجب مجازات تلقی می‌شوند؛ بنابراین باید تدابیری برای تضمین حق صلح و امنیت در سطح بین‌المللی تعریف گردیده باشد تا مانع نقض این حق از سوی دولت‌های ناقض گردند.

۳-۳. عدالت بین‌المللی

برای عدالت بین‌المللی تعاریف متعددی ارائه شده است. برخی آن را نظریاتی در باب کیفیت نهادهای عادلانه جهانی دانسته‌اند (Walker, 2006 : 1). گروهی دیگر آن را به معنای تسری ارزیابی‌های

نهادمند به حوزه‌های فراملی می‌داند که تا قبل از آن تنها موضوع قضاوت اخلاقی بوده اند (Pogge, 2010 : 14-16). برخی بر این نظر اند که شاید بتوان عدالت جهانی را گفت‌مان هنجاری در باب وظایفی که آدمیان در سطح جهانی در برابر یک‌دیگر دارند معرفی کرد (Tan, 2017 : 5). عدالت از آرمان‌های مشترک مکاتب بشری و ادیان الهی بوده و است که مناقشه بر سر اصول و معیارهای آن همیشه جریان داشته است. عدالت اساسی‌ترین مفهوم در فلسفه حقوق و سیاست است. پرسش‌های مختلفی که در رابطه با درستی عمل کرد افراد، کارگزاران عمومی و مقامات سیاسی و همین‌طور درباره حقوق و تکالیف افراد و ماهیت سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی دولت‌ها مطرح می‌شوند، همه‌گی در ذیل مفهوم عدالت قرار می‌گیرند. عدالت اصل اساسی و مبنای سایر اصول چون: آزادی، برابری، قانون، و ... می‌باشد. در فلسفه سیاست، ملاک نهایی دولت فاضله، مفهوم عدالت؛ و در فلسفه حقوق نیز غایت اساسی قضا، همانا تأمین عدالت است (بشیریه، ۱۳۸۲: ۲).

عدالت جهانی در بستر دنیای دولت - ملت‌ها دغدغه جدی‌یی را به وجود آورده است که مسائل نظری و عملی مهمی را در پی دارد. اساسی‌ترین پیامد این مسأله وادار کردن واحدهای انسانی به بازنگری نظام‌های اقتصادی و حقوقی در پرتو مسأله‌پردازی عدالت جهانی است (راسخ و برومند، ۱۳۹۹ : ۱۰۲). بحث از عدالت جهانی بیش‌تر زمانی قابل طرح است که ما با نگاه آماری به اوضاع فاجعه‌بار فقر و تنگ‌دستی ملت‌ها در جهان کنونی که مدعی توسعه اقتصادی و پیشرفت تکنالوژی هستیم مواجه هستیم. فقر گسترده جهانی و شکاف فزاینده میان کشورهای ثروتمند و فقیر، نه‌تنها که ناعادلانه بودن نظام و روابط بین‌المللی را نشان می‌دهد، بل که عدم موفقیت و تأثیرگذاری مقررات، میثاق‌ها و کنوانسیون‌های بین‌المللی را نیز به نمایش می‌گذارد؛ بنابراین برای مبارزه با بحران گسترده فقر در جهان، تأمین عدالت بین‌المللی و تأثیرگذاری هر چه بیش‌تر مقررات، کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی میان دولت‌ها، باید در اعمال ضمانت‌اجراهای بین‌المللی از سوی سازمان ملل متحد، به خصوص شورای امنیت تأکید بیش‌تر صورت گیرد.

۴. ضمانت‌اجراهای بین‌المللی منشور ملل متحد

ضمانت‌اجراهای بین‌المللی درواقع میکانیزم‌هایی‌اند که توسط جامعه بین‌المللی برای وادار کردن دولت‌ها به پای‌بندی به تعهدات بین‌المللی شان اعمال می‌شوند. ضمانت‌اجراهای بین‌المللی گونه‌های مختلف: سیاسی، اقتصادی و حتا نظامی دارند که نسبت به نقض تعهدات از سوی دولت‌ها و به خطرانداختن صلح و یا امنیت بین‌المللی از سوی شورای امنیت سازمان ملل متحد^۱ روی دست گرفته می‌شوند. اساساً در نظام حقوقی بین‌المللی نقض یک تعهد الزام‌آور موجب مسؤولیت می‌گردد و

^۱ . United Nations Security Council

این مسؤولیت بین‌المللی زمانی تحقق پیدا می‌کند که یک رفتار غیرقانونی در سطح بین‌المللی از سوی دولت انجام شده باشد که نخست، این رفتار یا نقض یک تعهد بین‌المللی عمل غیرقانونی باشد؛ دوم، انجام این رفتار غیرقانونی قابل انتساب به دولت ناقض تعهد بین‌المللی باشد. شورای امنیت سازمان ملل متحد که صالح به اقدام می‌باشد ضمانت‌های تعریف‌شده در منشور ملل متحد را نسبت به کشور ناقض تعهد به صورت تدریجی اعمال خواهد کرد. شورای امنیت یکی از ارکان مهم سازمان ملل است که مسؤولیت پاس‌داری از صلح و امنیت بین‌المللی را بر عهده دارد. شورای امنیت طبق فصل ششم منشور نقش میانجی‌گری و بر مبنای فصل هفتم منشور به‌عنوان مجری نظم بین‌المللی عمل می‌کند (آقای، ۱۳۸۲: ۱۰۶). براساس منشور ملل متحد، قلمرو قدرت آن از اعزام نیروهای حافظ صلح، تصویب تحریم‌های بین‌المللی تا اعطای اجازه استفاده از نیروی نظامی علیه کشورهای متخاصم را در بر می‌گیرد (حجازی و صلح‌چی، ۱۳۹۹: ۱۱). فصل هفتم منشور ضمانت‌های بین‌المللی را بیان می‌دارد که در صورت شکست شیوه‌های مسالمت‌آمیز اختلافات می‌توانند قابلیت اجرایی یابند. براساس ماده ۲۴ منشور ملل متحد شورای امنیت به‌عنوان نماینده جامعه بین‌المللی مسؤولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را بر عهده دارد. به تعبیر ماده ۲۵ منشور، اعضای سازمان تصمیم‌های گرفته‌شده از سوی شورای امنیت را به‌عنوان عنصر اساسی سازمان پذیرفته و به منصفه اجرا می‌گذارند. شورای امنیت در مورد نقض یک تعهد بین‌المللی یا تهدید صلح و امنیت بین‌المللی از سوی یک کشور، در مقام دفاع از حیثیت جامعه بین‌المللی از ضمانت‌های اجرایی که در اختیار دارد، شامل ضمانت‌های پیش‌گیرانه و موقتی (مواد ۳۹ و ۴۰)، ضمانت‌های اقتصادی و دیپلماتیک (ماده ۴۱) و ضمانت‌های نظامی (ماده ۴۲) استفاده می‌نماید.

۴-۱. ضمانت‌های اجرایی پیش‌گیرانه - موقتی

این نوع ضمانت‌های اجرایی در واقع اقدامات موقتی‌اند که برای پیش‌گیری از تشدید وضعیت، از سوی شورای امنیت برای کشور ناقض تعهد بین‌المللی یا کشور که صلح و امنیت بین‌المللی را با خطر مواجه ساخته است اعلام می‌گردد. ماده ۳۹ منشور ملل متحد: «شورای امنیت وجود هرگونه تهدید علیه صلح، نقض صلح یا عمل تجاوز را احراز و توصیه‌های خواهد نمود یا تصمیم خواهد گرفت که برای حفظ یا اعاده صلح و امنیت بین‌المللی به چه اقداماتی طبق مواد ۴۱ و ۴۲ منشور باید مبادرت شود». ماده ۴۰ منشور: «به‌منظور جلوگیری از وخامت وضعیت، شورای امنیت می‌تواند قبل از آن که بر طبق ماده ۳۹ توصیه‌هایی بنماید یا درباره اقداماتی که باید معمول گردد، تصمیم بگیرد. از طرف‌های ذی‌نفع بخواهد اقدامات موقتی را که شورای امنیت ضروری یا مطلوب تشخیص دهد انجام دهند. اقدامات موقتی مذکور به حقوق یا ادعاهای موقعت‌طرف‌های ذی‌نفع لطمه‌ی وارد

نخواهد کرد، شورای امنیت تخلف در اجرای اقدامات موقتی را چنان‌که باید و شاید در نظر خواهد گرفت؛» براساس ماده ۴۰ منشور شورای امنیت پیش از آن‌که طبق ماده ۳۹ به تشخیص وجود و حدوث یکی از موضوعات مذکور در آن ماده پردازد، می‌تواند هرگونه اقداماتی موقتی که بتواند از تشدید وضعیت جلوگیری نماید و زمینه حل و فصل مسالمت‌آمیز را برای طرفین مخاصمه فراهم آورد، از آن استفاده نموده و از طرفین درخواست نمایند که به آن پای‌بند باشند (مافی، ۱۳۹۴: ۱۴۵). این‌گونه اقدامات معمولاً غیر تنبیهی بوده و بیش‌تر جنبه پیش‌گیرانه و هُش‌داردهنده دارند که به هدف جلوگیری از وخامت و شدت اوضاع اعمال می‌شوند. اقدامات پیش‌گیرانه که برای جلوگیری از سبب‌های مستقیم مخاصمات به کار گرفته می‌شوند، مانند در انزوای سیاسی قراردادان یا انجام اقدامات سیاسی و اقتصادی در قالب تحریم‌ها یا تعلیق عضویت در سازمان‌های بین‌المللی یا اعلام نام کشور به‌عنوان نقض‌کننده حقوق بشر می‌باشند (حجازی، ۱۳۹۹: ۲۶). مبنای این نوع ضمانت‌های پیش‌گیرانه فصل ششم منشور ملل متحد است که در آن برای پیش‌گیری از نزاع‌ها و حل و فصل مسالمت‌آمیز آن‌ها تدابیری چون: مذاکره، میانجی‌گری، مصالحه، داوری و رسیده‌گی قضائی در آن‌ها پیش‌بینی شده است (بندهای ۱ و ۲ ماده ۳۳ منشور ملل متحد). ایده تدابیر پیش‌گیرانه پس از پایان جنگ سرد در اجلاس سران اعضای شورای امنیت مطرح گردید که در آن، ضمن تقویت نقش سازمان ملل در رابطه با اقدامات پیش‌گیرانه، از دبیرکل سازمان ملل خواستار پیش‌نهادهای در این مورد به شورا نیز شدند (اشرافی، ۱۳۹۳: ۱۰۱). دبیرکل سازمان ملل در گزارشی تحت عنوان «دستور کاری برای صلح»، «دیپلماسی پیش‌گیرانه» هر نوع تدابیری که از بروز اختلافات یا منجر شدن اختلافات به درگیری جلوگیری نماید، یا در صورت وقوع درگیری مانع گسترش آن گردد، دیپلماسی پیش‌گیرانه تلقی کرد (11: Ghali, 1992 به نقل از: اشرافی، همان‌جا). تصمیم‌های شورای امنیت در این مرحله ممکن است از ضمانت اجرای قوی برخوردار نباشد، اما نادیده گرفتن این تصمیم‌ها از سوی طرفین منازعه، در تصمیم‌گیری‌های بعدی مانند اعمال تحریم‌ها یا اقدامات نظامی مورد توجه قرار خواهد گرفت و شورای امنیت می‌تواند نسبت به بی‌اعتنایی دولت‌های متخاصم واکنش مناسبی را روی دست گیرد؛ بنابراین می‌توان اذعان نمود که داشتن این نوع صلاحیت و اختیارات شورای امنیت می‌تواند سبب کاهش اختلافات و درگیری‌ها میان دولت‌های متخاصم شده و زمینه حل و فصل اختلافات از طریق دیپلماسی و گفت‌وگو را فراهم نماید.

۴-۲. ضمانت اجرای اقتصادی - دیپلماتیک

این نوع ضمانت‌های اجراها اقدامات و تدابیری اند که نیازمند به استفاده کردن از قوای نظامی نمی‌باشد، بل که بیش‌تر جنبه تحریمی (اقتصادی-سیاسی و مالی) خواهند داشت. پس از آن‌که اقدامات

پیش‌گیرانه با شکست مواجه شدند، شورای امنیت متوسل به استفاده از ضمانت‌اجراهای واکنشی خواهد شد. ضمانت‌اجراهای واکنشی خود در دو مرحله (واکنش‌های غیرنظامی و واکنش‌های نظامی) صورت می‌گیرد. ماده ۴۱ منشور چنین مقرر می‌دارد: «شورای امنیت برای عملی‌ساختن تصمیم‌های خود می‌تواند تصمیم به اقداماتی که مستلزم به‌کارگیری قوای مسلح نمی‌باشد بگیرد و اعضای ملل متحد را دعوت نماید، که آن اقدامات را به‌موقع عمل گذارند. اقدامات مزبور ممکن است متضمن قطع تمام یا قسمتی از روابط اقتصادی و یا ارتباط راه‌آهن، بحری، هوایی، پستی، تلگرافی و سایر وسایل ارتباطی و همچنین قطع روابط سیاسی باشد». طبق ماده مذکور، شورای امنیت می‌تواند برای اجرای تصمیم‌های خود در راستای تأمین صلح و امنیت بین‌المللی، علیه هر دولت یا سازمانی که تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی ایجاد نماید به هر یک از موارد مندرج در ماده مزبور بدون استفاده از نیروی نظامی اقدام نماید. این نوع ضمانت اجرا در قالب یک‌سری اقدامات اقتصادی، سیاسی و امنیتی، حقوقی و حتا اجتماعی و فرهنگی روی دست گرفته می‌شوند تا دولت‌های مزبور را مجبور به توقف جنایت علیه حقوق بشر و حقوق بشردوستانه نمایند (حبیب‌زاده، ۱۳۹۳: ۳۹). به‌نظر می‌رسد در دنیای امروز تحریم‌های اقتصادی بیش‌تر ابزار رایج و تکرار‌شونده بین‌المللی محسوب می‌گردد و از آن جهت تغییر هدف و تنبیه دولت‌ها استفاده می‌شود. هدف اساسی این نوع ضمانت اجراها درواقع اعمال فشار بر دولت‌های ناقض تعهد بین‌المللی بدون توسل به نیروی نظامی است، که می‌تواند تأثیرات زیان‌بار انسانی و اقتصادی بر دولت و مردم به‌خصوص غیرنظامیان داشته باشد. حقوق بین‌الملل با وجود پیشرفت‌های نسبی‌یی که دارد هنوز هم فاقد ضمانت اجرای کافی تلقی می‌شود؛ لذا در سطح سازمان ملل از تحریم‌های اقتصادی به‌عنوان ضمانت اجرای مؤثر در جهت تأمین صلح و امنیت بین‌المللی، اعاده نظم بین‌المللی و تنبیه کشورهای خاطی در قالب ایجاد محدودیت در تجارت و سرمایه‌گذاری، مسدودساختن دارایی‌ها، محدودیت‌های مالی و غیره استفاده می‌شود. تحریم اقتصادی تدابیر قهرآمیز اقتصادی است که علیه یک کشور یا چند کشور به‌منظور ایجاد تغییر در سیاست‌های آن کشور یا حداقل اعلام نظریات مرجع تحریم‌کننده در برابر کشور تحریم‌شونده صورت می‌گیرد (Barrye, 1988: 4)؛ به عبارت دیگر، تحریم (Sanction) عبارت از امتناعی نظام‌یافته از در برقراری روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی یا نظامی یک دولت یا مجموعه‌یی از دولت‌ها جهت تنبیه یا ایجاد رفتار مورد قبول است (خواجی، ۱۳۹۱: ۵)؛ لذا چهره تحریم بیش‌تر در روابط اقتصاد بین‌الملل آشکار می‌گردد؛ آن‌جا که کالاها و خدمات یک دولت خاص بایکوت می‌شود (گراهام و نونام، ۱۳۸۱: ۹۶؛ به نقل: خواجی، همان‌جا). تحریم‌های منفی اقتصادی بین‌المللی ابزار رایج و تکرار شونده‌یی است که برای تأثیرگذاری بر رفتار دولت دیگر بدون توسل نیروی نظامی استفاده می‌شود (علی‌مرادپور، ۱۴۰۳: ۱۲۰)؛ بنابراین اصطلاح تحریم اقتصادی به

اقتصادی و دیپلماتیک ملزم به رعایت منشور ملل متحد، اصول حقوق بین‌الملل از جمله رعایت قواعد امره، حقوق بین‌الملل بشر و حقوق بشردوستانه می‌باشد (خواجی، ۱۳۹۱: ۱۰). اولین محدودیت شورا، اتخاذ تصمیم در چارچوب منشور می‌باشد تا طبق ماده ۲۵ آن الزام‌آور بودن تصمیم‌های خویش را بر اعضای سازمان ملل متحد در قبول و اجرای آن تأمین نماید. ضمن این‌که شورا مکلف به رعایت اصول حقوق بین‌الملل عام در قالب سه اصل انسانی بودن، تناسب و ضرورت در استفاده از تحریم‌های اقتصادی می‌باشد (فرخ سیری، ۱۳۸۷: ۳۹). به نظر می‌رسد نظریه الزام شورای امنیت به رعایت هنجارهای شناخته‌شده حقوق بین‌المللی مقبولیت گسترده‌ی یافته است (Blanch, 2005: 5). شورای امنیت در طراحی تحریم‌های متفاوت بسیار خلاقانه عمل کرده است و در دهه‌های اخیر تحریم‌هایی را نسبت به افراد و نهادهای خاصی اعمال می‌نماید که از آن تحت عنوان «تحریم‌های هوش‌مند» یاد می‌شود؛ زیرا بایسته آن است که تحریم‌ها افراد و یا نهادهایی را که مستقیم عامل نافرمانی هستند مورد هدف قرار دهد، تا از عواقب وخیم انسانی آن برای شهروندان عادی کاسته شود (مظاهری و هم‌کاران، ۱۳۹۹: ۹). نمونه‌هایی از تحریم‌های شورای امنیت را می‌توان برای پیش‌گیری از اقدامات ترورستی القاعده و داعش، برنامه‌های سلاح هسته‌یی ایران و کره شمالی، جلوگیری از نقض آشکار حقوق بشر در لیبی و حل‌وفصل نزاع‌ها مسلحانه داخلی کنگو مشاهده نمود (Biersteker, 2016). به نقل: مظاهری، ۱۳۹۹: ۱۰).

۴-۳. ضمانت اجرای نظامی

این نوع ضمانت اجراها دربرگیرنده اقدامات نظامی‌اند که در صورت ناکارآمدی و عدم کفایت ضمانت اجرای نوع اول و دوم به کار گرفته می‌شود. ماده ۴۲ منشور بیان می‌دارد: «هرگاه شورای امنیت تشخیص دهد که اقدامات پیش‌بینی‌شده در ماده ۴۱ منشور ممکن است نامتناسب بوده و یا در عمل غیرمتناسب بودن آن معلوم گردد، می‌تواند به وسیله نیروی هوایی یا دریایی و یا زمینی عملیاتی را که برای حفظ و یا برقراری صلح و یا امنیت بین‌المللی لازم بداند انجام دهد. این عملیات ممکن است شامل مانورهای نظامی و محاصره و سایر عملیات نیروهای هوایی، دریایی یا زمینی اعضای ملل متحد انجام می‌گیرد باشد». طبق ماده ۴۲ منشور، شورای امنیت صلاحیت دارد در صورتی که تشخیص دهد اقدامات مندرج در ماده ۴۱ اثربخشی لازم را ندارد، می‌تواند در چارچوب ماده ۴۲ متوسل به اقدامات نظامی علیه دولت ناقض صلح و امنیت بین‌المللی شود. هدف اساسی اقدامات نظامی یا اعزام نیرو، برقراری صلح و تأمین امنیت بین‌المللی است. البته باید یادآوری نمود که توسل به اقدامات نظامی در صورتی ممکن است که از یک سو اثبات شود اقدامات پیش‌گیرانه و اعمال تحریم‌های اقتصادی - سیاسی و مالی تأثیرگذار نیست و از سوی دیگر ادامه وضعیت، سبب وقوع

جنایات بیش‌تر و در نتیجه امکان ازدست‌رفتن جان و زنده‌گی بسیاری از مردم شدیداً محتمل باشد. رکن مسؤؤل برای صدور مجوز اقدامات نظامی شورای امنیت است (قریشی، ۱۳۹۰: ۲۲۷). گاهی دولت‌های قربانی‌بی‌جنایت، برای تغییر روش دولت خاطی به‌جای روش‌های مسالمت‌آمیز مثل داوری، یا شورای امنیت و دادگاه برای محکوم‌کردن دولت مقصر ممکن است خود به‌صورت یک‌جانبه دست به انواع فشارها و تحریم‌ها بزنند. این اقدامات ممکن است به شکل متقابل و بدون توسل به نیروی نظامی باشد؛ اما در حادترین موارد ممکن است به نیروی نظامی نیز متوسل شوند (جلالی، ۱۳۸۴: ۶۴). اقدامات یک‌جانبه آمریکا علیه لیبی در پی انفجار طیاره آمریکایی در آسمان لاکروبی اسکاتلند در سال ۱۹۸۸ م. از این نوع است، باوجودی که شورای امنیت نیز بر مبنای قطع‌نامه ۷۳۱ و ۷۴۸ سال ۱۹۹۲ م. تحریم‌های اقتصادی علیه آن کشور وضع نموده بود. تصویب قطع‌نامه ۱۲۷۲^۱ شورای امنیت برای تیمورشرقی در سال ۱۹۹۹ م. صادر گردید، که در آن اجازه استفاده از نیروی نظامی برای اعاده صلح و امنیت، بازگشت پناهنده‌گان و آواره‌گان جنگی، تشکیل اداره موقت در آن تا زمان اعمال حاکمیت توسط مردم بومی اعلام شد. صدور قطع‌نامه ۱۳۶۸^۲ شورای امنیت مبنی بر وقوع حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ م. در آمریکا که از آن به‌عنوان نقطه عطف در مبارزه با اقدامات سازمان‌یافته تروریستی یاد می‌شود که منجر به ورود نظامیان ناتو در افغانستان برای مقابله با پدیده تروریسم گردید. در این قطع‌نامه ضمن محکومیت حملات فوق و هم‌دردی با خانواده‌های قربانیان، به رسمیت شناختن حق دفاع مشروع فردی و جمعی برای دولت قربانی، تصمیم‌گیری برای مبارزه با هرگونه اقدامات تروریستی را نیز اعلام نمود. اصولاً توسل به نیروی نظامی با «اصل عدم توسل به زور» مندرج بند ۴ ماده ۲ منشور و «اصل عدم مداخله»^۳ تفاوت دارد. در مواردی که شورای امنیت هیچ‌گونه تصمیمی برای کنترل وضعیت اتخاذ نکند، کشورها توسل به نیروی نظامی خویش را علیه دولت خاطی مبتنی بر اصل «مداخله بشردوستانه»^۴ یا براساس ماده ۵۱ منشور دفاع مشروع می‌دانند (جلالی، ۱۳۸۴: ۶۵). اما بایسته آن است که شورای امنیت قبل از اقدامات یک‌جانبه دولت‌ها در قبال دولت‌های خاطی یا گروه‌های تروریستی که صلح و امنیت بین‌المللی را تهدید می‌نمایند اقدام نموده و در قالب صدور قطع‌نامه‌ها اجازه اقدامات متناسب را برای دولت قربانی یا سایر اعضای ملل متحد صادر نماید. این‌طوری هم منزلت شورا حفظ شده و اعمال صلاحیت می‌کند و هم از وخامت اوضاع و تشدید بحران ناشی از اقدامات یک‌جانبه و دو‌جانبه شخصی‌بی‌دولت‌های متخاصم علیه هم‌دیگر جلوگیری خواهد شد.

1. <http://www.un.org/documents/sc/Res/1999/scre99.htm>.

2. <http://www.un.org/documents/SC/Res/1368/2001>.

3. Principle of Non Intervention

4. Humanitarian Intervention

۵. مناقشه

مسئله اصلی صرفاً کارکرد ضمانت اجرای تعریف‌شده در مواد (۴۰، ۴۱ و ۴۲) منشور ملل متحد نیست، بل که نقش نهادهای ذی‌ربط بین‌المللی نیز در آن تعیین‌کننده است. برخی از تحقیقات پیشین ناکارآمدی ضمانت اجرای بین‌المللی را در ضعف‌های ساختاری، نارسایی قواعد و مقررات موضوعه و کثرت مسائل مستحدثه دانسته‌اند، درحالی‌که به‌نظر می‌رسد مسئله اساسی را باید در نوع مواجهه و استفاده نهادهای ذی‌ربط و مسؤول از آن‌ها جست‌وجو نمود. شورای امنیت براساس فصل هفتم منشور ملل متحد عمل می‌کند و تدابیر تحریمی آن به‌صورت قانونی باید در مورد تمام دولت‌ها یک‌سان اعمال شود، اما معمولاً اعضای شورا مذاکرات پُرکشمکشی دارند. اعضای دایم شورا کنترل بیش‌تری بر سیاست‌ها اعمال می‌کنند و بر شورا غالب‌اند؛ بنابراین اعضای دایم در موضع‌گیری‌ها و تصمیم‌شان منافع و امتیازات خویش را لحاظ می‌کنند. امری که به کرات در رویه شورای امنیت قابل مشاهده است، سیاست‌زده‌گی و موضع‌گیری‌های ناعادلانه و استفاده از حق وتو به‌صورت گزینشی در بحران‌ها و نزاع‌های مختلف میان دولت‌ها قابل مشاهده است. ملاحظه عمل‌کردهای شورای امنیت در برابر بحران‌های موجود در جهان مانند بحران سوریه، یمن، فلسطین و یا افغانستان، نمایان‌گر موضع منفعلانه و غیرمسئولانه‌یی است که خود می‌تواند سبب تشدید بحران‌ها و اختلال بیش‌تر در صلح و امنیت بین‌المللی گردد. از جهت دیگر این‌گونه موضع‌گیری‌های شورای امنیت یا به‌صورت عموم سازمان ملل متحد با فلسفه وجودی و اهداف اساسی آن که تأمین صلح و امنیت بین‌المللی می‌باشد در تعارض بوده و وجهه شورای امنیت را در نزد ملل دنیا خدشه‌دار نموده است. حتا به باور برخی نویسندگان اصلاح ساختاری شورای امنیت و نحوه تصمیم‌گیری آن و به‌خصوص حق وتو در جهان کنونی امر ضروری تلقی می‌شود (فاموری، ۱۳۹۹: ۶۵). حق وتوی اعضای دایم شورا و استفاده از آن در بسیاری از موارد حتا منجر به ناکامی تصمیم‌گیری شورا گردیده است. چندین بار دیده شده است که یکی از اعضای دایم شورا در مسئله که ذی‌نفع بوده است با استفاده از حق وتوی خویش مانع تصمیم‌گیری واحد شورا برای اعاده صلح و امنیت بین‌المللی شود. نمونه استفاده از این نوع وتوها را می‌توان به رأی منفی مکرر از سوی ایالات متحده آمریکا در قطع‌نامه‌هایی که باید علیه اسرائیل صادر می‌شد، ملاحظه نمود. به‌نظر می‌رسد مشکل در ضمانت اجرای مندرج در منشور ملل متحد نیست، بل که در نحوه استفاده آن توسط اعضای شورای امنیت به‌خصوص اعضای دایم شورا، که حق وتو دارند، می‌باشد؛ لذا بایسته آن است که برای رهایی از این وضعیت، سازمان ملل متحد و به تبع آن شورای امنیت در اقدامات و تدابیر شان برای حل و فصل بحران‌های موجود در جهان و اعاده صلح و امنیت بین‌المللی تغییر روی کرد داده و به جای گاه حقوقی و اصلی خویش برگردند. به‌نظر می‌رسد ضمانت اجرای تعریف‌شده در فصل هفتم منشور، که در قالب قطع‌نامه‌هایی از سوی

شورای امنیت اعمال می‌گردند زمانی می‌توانند مؤثر باشند، که اعضای دائم شورای امنیت به دور از هرگونه روابط سیاسی‌یی که با دولت‌های خاطلی دارند و بدون توجه به منافع شخصی خویش، صرفاً به‌عنوان نماینده‌گان جامعه بین‌المللی تصامیم مقتضی اتخاذ نمایند و بر مبنای اصل عدالت بین‌المللی و دفاع از ارزش‌های حقوق بشری فعالیت نمایند.

۶. نتیجه‌گیری و پیش‌نهادها

۶-۱. نتیجه‌گیری

ضمانت اجرای بین‌المللی کیفری نسبت به اشخاص حقوقی به‌ویژه دولت‌ها یکی از مسائل مهم حقوق بین‌الملل کیفری را تشکیل می‌دهد که در فصل هفتم و مواد (۴۰، ۴۱ و ۴۲) منشور سازمان ملل متحد بدان پرداخته شده است. شورای امنیت به‌عنوان رکن اساسی و مهم سازمان ملل متحد، که تمثیل‌کننده اراده تمامی دولت - ملت‌های جهان امروز به‌عنوان یک کل تلقی می‌شود، صلاحیت اعمال و تطبیق این ضمانت اجراها را نسبت به ناقضان تعهدات بین‌المللی و خاطیان صلح و امنیت بین‌المللی دارد. مسؤولیت اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در منشور ملل متحد به شورای امنیت سپرده شده است، ماده (۲۴ منشور). شورای امنیت به‌عنوان یک نهاد سیاسی متشکل از پنج قدرت بزرگ می‌باشد که هر یک در آن از حق وتو برخوردار اند. حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نیازمند هم‌کاری و مشارکت فعال قدرت‌های بزرگ و اولویت‌دادن به منافع جمعی بین‌المللی است. ضمانت اجرای تعریف‌شده در منشور ملل متحد شامل انواع (تدابیر پیش‌گیرانه و مقدماتی، تدابیر اقتصادی - سیاسی که معمولاً در قالب تحریم‌های اقتصادی و دیپلماتیک بروز و ظهور می‌یابند و تدابیر نظامی) اند که متناسب با نوع جرم یا جنایت ارتكابی یا تهدیدات صلح و امنیت بین‌المللی، نسبت به اشخاص حقوقی و به‌خصوص دولت‌ها اعمال می‌شوند. نمونه‌هایی از اعمال و به‌کارگیری این نوع ضمانت اجراها را می‌توان در قطع‌نامه‌های متعددی که از سوی شورای امنیت سازمان ملل متحد طی سالیان متمادی علیه برخی از دولت‌ها و شخصیت‌ها و مقامات خاص سیاسی و دولتی کشورهای مختلفی چون ایران، سوریه، تیمور شرقی، هائیتی، افغانستان، لیبی و غیره صادر شده است، ملاحظه نمود؛ اما باوجود چنین ضمانت اجرای بین‌المللی در منشور ملل متحد و صدور قطع‌نامه‌ها، چرا جهان کنونی نه‌تنها که شاهد تأمین صلح و امنیت بین‌المللی به معنای واقعی نبوده، بل که روابط دولت‌ها و کشورها در سطح بین‌المللی در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ... شکننده‌تر نیز شده است، که قطعاً صلح و امنیت بین‌المللی را نیز متأثر می‌سازد. مسأله اساسی این است که چه عوامل باعث ناکارآمدی ضمانت اجرای بین‌المللی و کارکرد سازمان ملل به‌ویژه شورای امنیت در امر مبارزه با تهدیدات علیه صلح و امنیت بین‌المللی شده است و جهان امروز شاهد وقوع انواع جرایم و جنایات

بین‌المللی اند. به نظر می‌رسد موارد مهمی چون سیاست‌زده‌گی سازمان ملل متحد و به‌خصوص شورای امنیت، اولویت‌دادن به منافع اقتصادی و سیاسی دولت‌های تأثیرگذار در سازمان ملل متحد نسبت به منافع و مصلحت بین‌المللی، برخوردهای نا عادلانه و مبتنی بر روابط دولت‌ها در استفاده از حق وتو توسط اعضای شورای امنیت سازمان ملل را می‌توان به‌عنوان عوامل مؤثر در ناکارآمدی نقش سازمان ملل متحد به‌صورت عام و شورای امنیت به‌طور خاص در تأمین صلح و امنیت بین‌المللی تلقی نمود؛ بنابراین برای بیرون‌رفت از این وضعیت و یافتن نقش اصلی شورای امنیت در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، مراجعه شورا به جای‌گاه واقعی و قانونی تعریف شده در منشور ملل متحد، گام‌نهادن در مسیر اهداف شورا طبق منشور و به دور از هرگونه تعلقات سیاسی و دیپلماتیک با کشورهای متخاصم و خاطی خواهد بود. زمانی که شورای امنیت در اجرای وظایف خود در چارچوب منشور ملل متحد، در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، پیش‌گیری از وخامت اوضاع و حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلافات عمل کند، دولت‌ها نیز تصمیم‌های شورا را که در انطباق با منشور باشند اعمال خواهند کرد و این‌گونه تأثیرگذاری شورای امنیت و کارکرد ضمانت‌اجراهای بیش‌تر خواهد شد.

۶-۲. پیش‌نهادهای

کاربردی: برای نقش‌آفرینی به‌تر ضمانت‌اجراهای بین‌المللی نسبت به دولت‌هایی که صلح و امنیت بین‌المللی را نقض یا با خطر جدی مواجه می‌سازند، اساسی‌ترین مسأله برخورد قاطع و مبتنی بر منشور ملل متحد به‌عنوان ممثل اراده جمعی جامعه بین‌المللی از سوی سازمان ملل متحد به‌خصوص شورای امنیت می‌باشد.

پژوهشی: بایسته است که پژوهش‌گران حوزه حقوق بین‌المللی کیفری بیش‌تر از پیش چالش‌های ضمانت‌اجراهای بین‌المللی نسبت به اشخاص حقوقی، خصوصاً دولت‌ها را با نگاه انتقادی مورد بحث قرار دهند و برای بهبود آن راه‌کارهای عملی ارائه کنند.

ORCID

Alidaryab Shadab Nazari

<https://orcid.org/0000-0003-4064-9210>

منابع

۱. آقایی، سید داوود. (۱۳۸۲). *سازمان‌های بین‌المللی*. تهران: پیک فرهنگ.

---

۲. اسپیندی، مارینا (بی‌تا). «پیرامون ارتکاب جرم از سوی دولت و مسؤولیت کیفری او». مترجم: سیدعلی هنجنی. *مجله تحقیقات حقوقی*. شماره ۴۴. ۲۷۸-۳۰۹.
۳. اشرافی، داریوش. (۱۳۹۳). «تفسیر جدید از صلح و امنیت بین‌المللی و تأثیر آن بر مفهوم حاکمیت ملی». *فصل‌نامه پژوهش حقوق عمومی*. سال پانزدهم. شماره ۴۲. ۸۳-۱۰۹.
۴. افضل، علی محمد. (۱۳۹۰). «حمایت از حق صلح در نظام حقوق بین‌المللی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانش‌گاه مرکزی پیام نور تهران.
۵. انصاری، باقر. (۱۳۹۰). «مبانی حقوق همبستگی». *فصل‌نامه حقوق*. ۴۱(۴). ۲۱-۴۰.
۶. ایوانز، گراهام؛ نونام، جفری. (۱۳۸۱). *فرهنگ روابط بین‌الملل*. ترجمه حمیرا مشیرزاده و حسین شریفی طراز کوهی. تهران: نشر میزان.
۷. برزگر، آیدا. (۱۳۹۶). «مسؤولیت دولت‌ها و جرایم بین‌المللی». *فصل‌نامه علمی-حقوقی قانون‌یار*. ۴. ۲۰۹-۲۲۷.
۸. بشیریه، حسین. (۱۳۸۲). «دیباجه‌ای بر فلسفه عدالت». *فصل‌نامه ناقد*. ۱. ۵۶-۱۱.
۹. بیگزاده، ابراهیم. (۱۳۸۹). *حقوق سازمان‌های بین‌المللی*. تهران: انتشارات مجد.
۱۰. تاموشات، کرسیتیان. (۱۳۸۶). *حقوق بشر*. ترجمه حسین شریفی طراز کوهی. تهران: نشر میزان.
۱۱. جعفری لنگرودی، محمد جعفر. (۱۳۸۴). *ترمینولوژی حقوق*. ج ۱۵. تهران: گنج دانش.
۱۲. جلالی، محمود. (۱۳۸۴). «تروریسم از دیدگاه حقوق بین‌الملل با تأکید بر حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱»، بی‌جا.
۱۳. حبیبزاده، توکل؛ میرلوحی، سید محمدحسین. (۱۳۹۳). «بررسی مشروعیت مسؤولیت حمایت در اسلام». *نشریه مطالعات حقوق بشر اسلامی*. شماره ۷.
۱۴. حجازی، امرالدین؛ صلح‌چی، محمدعلی. (۱۳۹۹). «تأثیر شورای امنیت سازمان ملل متحد در ایجاد امنیت و عدالت کیفری بین‌المللی». *پژوهش حقوق کیفری*. ۹(۳۳). ۹-۴۶.
۱۵. خواجه، غلامرضا. (۱۳۹۱). «تحریم اقتصادی از منظر حقوق بین‌الملل با تأکید بر حقوق بین‌الملل اقتصادی و حق توسعه». *دوفصل‌نامه دانش‌نامه حقوق اقتصادی*. ۱۹(۲). ۱-۲۰.
۱۶. راسخ، محمد؛ برومند، شیرین. (۱۳۹۹). «تأثیر نظریه عدالت جهانی بر مفهوم قانون». *مجله مطالعات حقوقی*. ۱۲(۲).

۱۷. رضایی، صالح؛ حیدرقلی‌زاده، جعفر؛ اکبری، مرتضی. (بی‌تا). «بررسی مسؤلیت بین‌المللی دولت‌ها در عدم هم‌کاری با مراجع بین‌المللی». همایش ملی حقوق بین‌الملل در آیین علم روز.

۱۸. علیمرادپور، اصغر و هم‌کاران. (۱۴۰۳). «تحریم‌های اقتصادی و تعهدات کشورها در سازمان جهانی تجارت و ارائه راه‌کارهای بین‌المللی». *تعالی حقوق*. ۱۰(۳): ۱۱۷-۱۳۸. https://www.thdad.ir/article_721538.html

۱۹. فاموری، سارا؛ الهویی نظری، حمید. (۱۳۹۹). «سلسله‌مراتب تعهدات دولت‌ها به موجب منشور سازمان ملل متحد با تأکید بر قطع‌نامه‌های فصل هفتمی». *دو فصل‌نامه اندیشه‌های حقوق عمومی*. ۱۰(۱): ۵۷-۷۲. <https://hoghoughi.nashriyat.ir/node/176>

۲۰. فرخ‌سیری، منصور. (۱۳۸۷). «محدودیت‌های حقوقی شورای امنیت در اعمال تحریم‌های اقتصادی». *مجله حقوقی بین‌المللی*. ۲۵(۳۹): ۲۹-۵۸. <https://doi.org/10.22066/cilamag.2010.17383>

۲۱. قدیر، محسن. (۱۳۹۲). «بررسی ضمانت اجرای کیفری در جامعه بین‌المللی». رساله دکتری. قم: دانش‌گاه قم.

۲۲. قریشی، فردینغ رضایی پیش‌رباط، صالح. (۱۳۹۰). «توسعه صلاحیت شورای امنیت ملل متحد در عمل (۲۰۱۱-۱۹۴۵)». *مطالعات حقوق تطبیقی معاصر*. ۳(۴): ۲۲۵-۲۶۱. https://law.tabrizu.ac.ir/article_2097.html

۲۳. کدخدایی، عباسعلی. (۱۳۸۹). «تبارشناسی نظریه نظم عمومی در حقوق بین‌الملل». *مطالعات حقوق خصوص*. ۴۰(۴): ۳۱۱-۳۳۱. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25885618.1389.40.4.17.4>

۲۴. مظاهری جبلی، شاهین؛ داورفرا، نازنین. (۱۳۹۹). «نظارت بر تحریم‌های شورای امنیت». *مجله بین‌المللی پژوهش ملل*. ۵(۵۳): ۷-۲۳.

۲۵. موسی‌زاده، رضا. (۱۳۷۸). «مروری بر تحول مفهوم مسؤلیت بین‌المللی». *مجله سیاست خارجی*. ۱۳(۴): ۸۰۹-۸۲۹.

۲۶. مافی، همایون. (۱۳۹۴). «تأملاتی در باب ضمانت اجرا از منظر حقوق بین‌الملل عمومی». *پژوهش‌نامه حقوق تطبیقی*. ۱(۲): ۱۱۵-۱۵۹. <https://doi.org/10.22080/lps.2015.1711>

۲۷. منشور سازمان ملل متحد، ۲۶ جنوری ۱۹۴۵.

28. Barrye, Carter. (1988). *International Economic Sanctions: Improving the Haphazard us Legal Regime*. Cambridge University. <https://www.jstor.org/stable/3480594>

29. Bazoobandi, S. Sanctions and Isolation, the Driving Force of Sino-Iranian Relations. *East Asia* 32, 257–271 (2015). <https://doi.org/10.1007/s12140-015-9244-4>
30. Andrea Bianchi, Assessing the Effectiveness of the UN Security Council's Anti-terrorism Measures: The Quest for Legitimacy and Cohesion, *European Journal of International Law*, Volume 17, Issue 5, 1 November 2006, Pages 881–919, <https://doi.org/10.1093/ejil/chl032>
31. Henkin, Louis. (1989 IV). *International Law: Politics, Values and Functions*, Hague Recueil des cours.
32. Pogge, Thomas W. (2010). *Politics as Usual: What Lies Behind the Pro-poor Rhetoric*, Cambridge: Polity Press.
33. Tan, Kok-Chor. (2017). *What is the Thing Called Global Justice*, New York: Routledge Publication.
34. Walker, Neil. (2016). "The Gap between Global law and Global Justice: A Preliminary Analysis" University of Edinburgh Research Paper Series, No. 2016/30, pp. 1-24. https://journals.shirazu.ac.ir/article_5774.html?lang=en

---

References

1. Aghaei, Seyyed Davood. (2003). *International Organizations*. Tehran: Peyk-e Farhang. [In Persian]
  2. Afzal, Ali Mohammad. (2011). "Protection of the Right to Peace in the International Legal System." Master's Thesis, Payam Noor University of Tehran. [In Persian]
  3. Alimoradpour, Asghar et al. (2024). "Economic Sanctions, States' Obligations in the World Trade Organization, and Presentation of International Solutions." *Ta'ali-ye Hoquq*, 10(3), pp. 117–138. https://www.thdad.ir/article_721538.html [In Persian]
  4. Andrea Bianchi. (2006). "Assessing the Effectiveness of the UN Security Council's Anti-terrorism Measures: The Quest for Legitimacy and Cohesion." *European Journal of International Law*, 17(5), pp. 881–919. <https://doi.org/10.1093/ejil/chl032>
  5. Ansari, Bagher. (2011). "Foundations of Solidarity Rights." *Law Quarterly*, 41(4), pp. 21–40. [In Persian]
  6. Ashrafi, Daryoush. (2014). "A New Interpretation of International Peace and Security and Its Impact on the Concept of National Sovereignty." *Quarterly Journal of Public Law Research*, 15(42), pp. 83–109. [In Persian]
  7. Barzegar, Aida. (2017). "State Responsibility and International Crimes." *Scientific-Legal Quarterly of Qanunyar*, 4, pp. 209–227. [In Persian]
  8. Barrye, Carter. (1988). *International Economic Sanctions: Improving the Haphazard U.S. Legal Regime*. Cambridge University. <https://www.jstor.org/stable/3480594>
  9. Bashiriyeh, Hossein. (2003). "An Introduction to the Philosophy of Justice." *Naqed Quarterly*, 1, pp. 11–56. [In Persian]
  10. Bazoobandi, S. (2015). "Sanctions and Isolation, the Driving Force of Sino-Iranian Relations." *East Asia*, 32, pp. 257–271. <https://doi.org/10.1007/s12140-015-9244-4>
  11. Bigzadeh, Ebrahim. (2010). *Law of International Organizations*. Tehran: Majd Publications. [In Persian]
  12. Espiandi, Marina. (n.d.). "On the Commission of Crime by the State and Its Criminal Responsibility." Translated by Seyyed Ali Hanjani. *Legal Research Journal*, No. 44, pp. 278–309. [In Persian]
-

13. Famouri, Sara & Alhouyi Nazari, Hamid. (2020). "Hierarchy of States' Obligations under the United Nations Charter with Emphasis on Chapter VII Resolutions." *Biannual Journal of Public Law Thoughts*, 10(1), pp. 57–72. <https://hoghoughi.nashriyat.ir/node/176> [In Persian]
14. Farokh Siri, Mansour. (2008). "Legal Limitations of the Security Council in Applying Economic Sanctions." *International Legal Journal*, 25(39), pp. 29–58. <https://doi.org/10.22066/cilamag.2010.17383> [In Persian]
15. Habibzadeh, Tavakkol & Mirlouhi, Seyyed Mohammad Hossein. (2014). "Examining the Legitimacy of the Responsibility to Protect in Islam." *Journal of Islamic Human Rights Studies*, No. 7. [In Persian]
16. Hejazi, Amrollidin & Solhchi, Mohammad Ali. (2020). "The Impact of the United Nations Security Council on the Establishment of International Criminal Security and Justice." *Criminal Law Research*, 9(33), pp. 9–46. [In Persian]
17. Henkin, Louis. (1989). *International Law: Politics, Values and Functions*. Hague *Recueil des Cours*.
18. Ivener, Graham & Noonan, Jeffrey. (2002). *Dictionary of International Relations*. Translated by Homeira Moshirzadeh and Hossein Sharifi Tarazkouhi. Tehran: Mizan Publications. [In Persian]
19. Jafari Langroudi, Mohammad Jafar. (2005). *Legal Terminology*. 15th ed. Tehran: Ganj-e Danesh. [In Persian]
20. Jalali, Mahmoud. (2005). "Terrorism from the Perspective of International Law with Emphasis on the September 11, 2001 Incident." n.p. [In Persian]
21. Kadkhodaei, Abbas Ali. (2010). "Genealogy of the Theory of Public Order in International Law." *Private Law Studies*, 40(4), pp. 311–331. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25885618.1389.40.4.17.4> [In Persian]
22. Khajavi, Gholamreza. (2012). "Economic Sanctions from the Perspective of International Law with Emphasis on International Economic Law and the Right to Development." *Biannual Encyclopedia of Economic Law*, 19(2), pp. 1–20. [In Persian]
23. Mafi, Homayoun. (2015). "Reflections on Enforcement Mechanisms from the Perspective of Public International Law." *Comparative Law Research Journal*, 1(2), pp. 115–159. <https://doi.org/10.22080/lps.2015.1711> [In Persian]
24. Mazaheri Jabali, Shahin & Davarfara, Nazanin. (2020). "Supervision of Security Council Sanctions." *International Journal of Nations Research*, 5(53), pp. 7–23. [In Persian]
25. Mousazadeh, Reza. (1999). "A Review of the Evolution of the Concept of International Responsibility." *Foreign Policy Journal*, 13(4), pp. 809–829. [In Persian]
26. Pogge, Thomas W. (2010). *Politics as Usual: What Lies Behind the Pro-poor Rhetoric*. Cambridge: Polity Press.
27. Qadir, Mohsen. (2013). "Examining Criminal Enforcement Mechanisms in the International Community." Doctoral Dissertation. Qom: University of Qom. [In Persian]
28. Qureshi, Fardin & Rezaei Pishrabad, Saleh. (2011). "Expansion of the Competence of the United Nations Security Council in Practice (1945–2011)." *Contemporary Comparative Law Studies*, 3(4), pp. 225–261. https://law.tabrizu.ac.ir/article_2097.html [In Persian]

29. Rasekh, Mohammad & Boroumand, Shirin. (2020). "The Impact of the Theory of Global Justice on the Concept of Law." *Journal of Legal Studies*, 12(2). [In Persian]
  30. Tan, Kok-Chor. (2017). *What Is the Thing Called Global Justice?* New York: Routledge Publications.
  31. Tomuschat, Christian. (2007). *Human Rights*. Translated by Hossein Sharifi Tarazkouhi. Tehran: Mizan Publications. [In Persian]
  32. United Nations. (1945, January 26). *Charter of the United Nations*. [In Persian]
  33. Walker, Neil. (2016). "The Gap between Global Law and Global Justice: A Preliminary Analysis." *University of Edinburgh Research Paper Series*, No. 2016/30, pp. 1–24. https://journals.shirazu.ac.ir/article_5774.html?lang=en
-